

**INSTITUTIONEN FÖR PEDAGOGIK OCH
SPECIALPEDAGOGIK**

”MAN FÅR INTE SLÅSS”

Aktionsforskning kring barns kompisrelationer.

Susanna Österbom

Kurs: Kvalitetsarbete genom aktionsforskning (PDA107)
Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: Ht/Vt/2014-2015

Innehållsförteckning

Förutsättningar	3
Förskolan och avdelningen.....	3
Vårt systematiska kvalitetsarbete	3
Ledning	4
Process	5
Frågeställning	6
Mål	6
Barn och utbildningsnämndens mål för 2014/2015	6
Bästa möjliga möte för lärande	6
Plattform för Varbergs förskolor.....	7
Aktioner.....	7
Aktion 1	7
Aktion 2	7
Aktion 3	8
Aktion 4	8
Aktion 5	8
Verktyg.....	8
Intervjuer.....	9
Observationer	9
Resultat	10
Analys	10
Vänskap	10
Lekval	10
Olikheter och likheter	11
Grindslanten.....	12
Gruppintervju vänskap	13
Sammanfattande reflektioner av aktionerna.....	14
Reflektioner kring kursen.....	15
Referenslista.....	16
Bilaga 1	17

Förutsättningar

Under läsårets gång har det skett en del förändringar både i vårt område och i arbetslaget. Hösten 2014 lades förskolan som jag och mina förra kollegor då arbetade på ner, då det var för få barn i kön. Kollegorna och jag började istället arbeta i femårsgruppen. Femårsgruppen befann sig vid detta tillfälle inne i en lokal i skolan och 1-2 samt 3-4 årsgrupperna var i en separat byggnad en bit från skolan. Vid den här tidpunkten var även bygget av en ny förskola på gång och så fort den stod klar skulle 1-2, 3-4 och femårsgruppen flytta in i den. Barnen i femårsgruppen kommer från tre olika förskolor.

Vårterminen 2015 skedde nästa förändring. Mina dåvarande kollegor slutade på vår avdelning och jag fick två nya kollegor och barnen två nya pedagoger. Den ena kollegan tog examen mars 2015 och den andre jobbade förra terminen i 3-4 årsgruppen så hon är inte helt ny för mig och en del barn.

Förskolan och avdelningen

Vår förskola ligger belägen ute på landet strax öster om Varberg, den är helt nybyggd och blev klar slutet på september 2014. Verksamheten har tre åldersindelade avdelningar med sammanlagt 60 inskrivna barn: 18 stycken 1-2 åringar med en personaltäthet på 3,5, 22 stycken 3-4 åringar med personaltäthet 2,8 samt 20 stycken 5-åringar med personaltäthet 2,2.

Förskolan är en Reggio Emilia inspirerad förskola och vårt förhållningssätt, vårt arbetssätt samt vår miljö utgår i att se barnen som kompetenta individer. Material samt miljö ska vara tillgängligt och inspirerande för barnen så att de kan utmanas, utvecklas samt inspireras i sitt lärande. Lokalerna är anpassade efter filosofin och inhyser bland annat ett torg samt en ateljé. Frukost, middag samt mellanmål serveras på torget som buffé. 2-3 åringarna och 5 åringarna har en gemensam ingång samt hänger sina kläder i samma hall och 1-2 åringarna har en egen ingång på andra sidan av huset. Mellan 6.15–8.00 arbetar avdelningarna tillsammans med gemensam öppning samt gemensam frukost.

Tillsammans jobbar mina kollegor och jag i femårsgruppen. Här går 11 tjejer och nio killar, vi har två barn med annat modersmål. Personaltätheten på vår avdelning är 2,2, detta resulterar i att vi alla dagar utom måndagar bara är två pedagoger i barngruppen. Men på måndagar ligger oftast alla möten vilket leder till att vi även då nästan alltid bara är två pedagoger på avdelningen. Vår avdelning består av tre rum: ett större rum, här finns material till bygg och konstruktionslek, eftersom rummet är lite större har vi även våra samlingar i detta rum. Ett genomgångsrum där vi har två bord samt hyllor med spel, ritsaker, pärlor m.m. Ett lite mindre rum, här inne finns en soffa, böcker, kuddar samt utklädningskläder. Våra fasta rutiner på avdelningen är att vi äter frukost 7.30–8.00, liten samling ca 9.15 sedan blir det oftast utgång eller projekt. Vi går in igen vid 10.40 då vår avdelning äter kl. 11.00–11.35. Efter maten har vi vila och en pedagog går på rast. Efter vilan har vi projekt, ”fri lek” eller så går vi ut om vi inte gjorde det på förmiddagen. Mellanmål äter vi 14.15 efter det går vi oftast ut igen.

Vårt systematiska kvalitetsarbete

Arbetslagets kvalitetstid består av 3,5 timmar varannan vecka. Vid dessa tillfällen kommer kvalitetsavlösare till avdelningen och har hand om barngruppen. Vid kvalitetstillfällen

diskuterar, reflekterar och analyserar vi bland annat vad vi har gjort och vad vi ska göra. Vi diskuterar även barngruppen samt verksamheten i allmänhet om det är något speciellt vi har observerat eller lagt märke till. En gång i månaden har vi arbetsplatsträff, apt och här närvarar alltid förskolechefen. Då förskolan är ny kretsar samtalen på aptn mycket kring hur vi alla avdelningar kan arbeta tillsammans för att på så sätt kunna bli en förskola där alla barn är allas. Hur ska vi arbeta tillsammans för att skapa trygghet och gemenskap så att vi kan höja kvalitén för barnen och oss pedagoger. Två gånger per termin har vi heldagsplaneringar. Vi har även ledningsgrupp en timme varannan vecka, i denna ingår förskolechefen tillsammans med pedagoger från respektive avdelning samt från övriga förskolor i området. En gång per termin använder vi även skolverkets kvalitetsverktyg BRUK. BRUK är ett självskattningsverktyg av förskolans kvalité, verktyget ska ses som ett stöd i det systematiska kvalitetsarbetet. I verktyget gör arbetslaget skattningar på hur man har arbetat med vissa mål. Det leder sedan till ett visat resultat på vad man behöver arbeta mer med. Genom att skattningen görs tillsammans i arbetslaget kan man diskutera vad resultatet innebär för verksamheten samt vad man behöver göra för att höja kvalitén.

Ledning

Förskolechefen har sitt kontor på skolan som ligger bredvid förskolan, hon har för tillfället hand om fem förskolor samt en dagbarnvårdare, vi har även förmånen att en specialpedagog har sitt kontor i vår verksamhet.

Process

Då vi alla både barn och pedagoger var nya på förskolan såg vi många utvecklingsområden. Vi diskuterade och reflekterade över vad vi skulle fokusera på till aktionsforskningen. Vi pratade bland annat om den fysiska miljön som hallen då det tidvis kan bli rörigt där. Vi pratade även om måltids situationer då det ibland känns som barnen inte hinner äta i lugn och ro då avdelningarna avlöser varandra i buffen. Dessa moment är viktiga för barnens utveckling, lärande samt deras trivsel men vi bestämde oss för att till aktionsforskningen fokusera på vår avdelning och vår barngrupp.

Inledningsvis bestämde vi oss därför för att undersöka om förändringen av ett rum påverkade barnens samspel samt deras lärande. Vi ville ge barnen ett rum med mer sinnesupplevelser samt ett rum med mer utforskande material. Vi påbörjade lite smått förändringen av miljön och diskuterade hur vi skulle fortsätta arbetet. Efter cirka en vecka började vi fundera på om vi skulle fortsätta detta undersökningsområde eller inte. Fanns det kanske något annat som kunde undersökas.

Under ett av våra planeringstillfällen diskuterade samt reflekterade vi därför återigen kring vad vi ville förändra och vidareutveckla i verksamheten. Är det något speciellt vi har uppmärksammat som behöver utvecklas eller är det något som vi gör som vi vill fortsätta med och bygga vidare på? Rönnerman (2012) ser tankekartan som ett verktyg som användbart till att tydliggöra utvecklingsområden. Genom att arbetslaget tillsammans gör en tankekarta synliggör man lättare vad man gör i verksamheten. Det blir på så vis enklare att reflektera, diskutera och enas om ett utvecklingsområde. Arbetslaget hade inte tidigare använt sig av detta verktyg men vi testade nu på att tillsammans göra en tankekarta över situationer i verksamheten för att på så sätt kunna reflektera över vad som sker i dessa.

Efter att diskuterat de olika situationerna (se bilaga 1) kom vi fram till att vi under en längre tid har uppmärksammat hur barnen bemöter varandra, oss samt material i sin omgivning. ”En viktig uppgift för förskolan är att förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Var och en som verkar inom förskolan ska främja aktningen för varje människas egenvärde och respekten för vår gemensamma miljö” (Läroplanen för förskolan, lpfö 98/10 s, 4). Vi upplevde att det skedde många konflikter barnen emellan både verbala och fysiska. Vi upplevde även att barnen inte respekterade varandra eller oss pedagoger. Det sociala klimatet hade blivit hårdare och barnens kamratskap började bli lidande. Vi började således fundera på hur vi kunde hjälpa barnen så att ett lugnare klimat och ett positivare kamratskap kunde uppstå. Vi diskuterade ordet respekt och vad det betyder för oss, vad vi menar med det. Diskussionerna ledde oss in på likabehandlingsplanen, om vi levandegör den och hur vi arbetar med allas lika värde. För att främja ett positivt klimat i verksamheten samt i samhället anser vi det vara angeläget att reflektera och arbeta kring de mänskliga rättigheterna. Vi anser även att det med rättigheter kommer skyldigheter, skyldigheter som bland annat handlar om vad man gör och inte gör mot andra människor. Undervisningen i grundskolan ”bör förbereda barnet för livet, utveckla respekt för mänskliga rättigheter och fostra i en anda av förståelse, fred, tolerans och vänskap mellan folken” (Barnkonventionen artikel 28 29) . Barnkonventionen tydliggör att en del av skolans uppgift är att förmedla tolerans samt ett aktivt värdegrundsarbete men arbetet med värdegrunden startar redan i förskolan.

Läroplanen för förskolan (Lpfö 98/10 s, 4) poängterar att ”förskolan ska ta till vara och utveckla barnens förmåga till ansvarskänsla och social handlingsberedskap, så att solidaritet och tolerans tidigt grundläggs. Förskolan ska uppmuntra och stärka barnens medkänsla och inlevelse i andra människors situation”. Barnen kommer ofta till oss i förskolan när de är små detta resulterar i att förskolan tillsammans med vårdnadshavare lägger grunden till hur attityder, normer och värdegrundstankar utvecklas. Som en del i förskolans värdegrundsarbete är arbetet med likabehandlingsplanen. DO, BEO & Skolinspektionen (2009) menar att likabehandlingsarbete handlar om barns mänskliga rättigheter, om att förverkliga barnkonventionen i förskolan. Det handlar om att skapa en förskola fri från diskriminering, trakasserier och kränkande behandling. För att barnen ska utvecklas är en förutsättning att förskolemiljön är trygg.

Frågeställning

Efter flera tankespiraler kom vår frågeställning slutligen till att handla om: hur kan vi tillsammans med barnen få positivare kamratrelationer så att färre konflikter uppstår?

Mål

De måldokument som vi kan relatera kring vår frågeställning samt det som åligger oss att arbeta med är bland annat barn och utbildningsnämndens mål, bästa möjliga möte för lärande, Plattform Varbergs förskolor, avdelningens mål samt läroplanen och likabehandlingsplanen.

Barn och utbildningsnämndens mål för 2014/2015

Öhman (2003) menar att allas lika värde och okränkbarhet styr vår samvaro och är den viktigaste levnadsregeln av alla. Vidare menar hon att vuxna måste ge barnen möjlighet till inlevelse i andras känslotillstånd för att på så sätt utveckla deras empatiska förmåga.

- Ökad kunskap och kreativitet.
- En utbildning för framtidens arbetsmarknad.
- Ökat ansvar för hälsa och miljö.

I målet Ökat ansvar för hälsa och miljö kan man läsa att förskolan ”ska präglas av en värdegrund där olikheter ses som en tillgång. Barn, elever och personal ska behandla varandra med respekt, känna sig trygga och erbjudas en utvecklande pedagogisk lärmiljö”.

Bästa möjliga möte för lärande

Mål- och inspirationsdokument för Varbergs kommuns förskolor, grundskolor och gymnasieskolor framtaget av kommunens politiker.

- Bästa möjliga möte för lärande.
- Tillsammans skapar vi en lärande organisation.

- Min roll och betydelse för den lärande organisationen.

Dokumentet framhäver ”vårt ansvar är att utbilda barn och elever för morgondagens kompetenser och stärka deras självförtroende så att de lämnar sin skolgång med de rätta förutsättningarna för att göra val utifrån sina mål och drömmar”.

Barns självförtroende är en väsentlig del för deras utveckling och lärande. Ett positivt bemötande från andra barn samt från vuxna resulterar troligtvis i en positiv självbild. Vi i förskolan är med och lägger grunden till att detta självförtroende utvecklas och ökar. Ger vi barnen de rätta förutsättningarna ger vi dem även det rätta verktyget till att uppnå sina mål och drömmar. Det är även väsentligt att vi pedagoger reflekterar kring våra handlingar samt vårt eget beteende kring barnen. Även läroplanen för förskolan (Lpfö 98/10) lyfter fram betydelsen av pedagogernas förhållningssätt ”Vuxnas förhållningssätt påverkar barns förståelse och respekt för de rättigheter och skyldigheter som gäller i ett demokratiskt samhälle och därför är vuxna viktiga som förebilder” (s, 4).

Plattform för Varbergs förskolor

Från mål och inspirationsdokumentet Bästa möjliga möte för lärande utvecklade olika förskolechefer samt utvecklingsledare dokumentet Plattform för Varbergs förskolor (2014). Målen är samma som i dokumentet barns möjliga möte för lärande men har utvecklats på ett tydligare och mer ingående vis hur vi i verksamheten ska tyda och arbeta kring målen. Dokumentet lyfter fram att förskolan är det första steget i barnens utbildning det är väsentligt att se barnen som kompetenta och se det sociala samspelet som en väsentlig del i barns kunskapande.

Aktioner

Genom aktionerna ville vi höra samt synliggöra barnens tankar om kompisrelationer och när dessa kommer i konflikt, vi ville låta barnen tillsammans och enskilt reflektera och diskutera dessa frågor. Vi har även velat lyfta fram olikheter samt likheter, allas lika värde. Vår frågeställning har varit: hur kan vi tillsammans med barnen få positivare kamratrelationer så att färre konflikter uppstår, detta hoppades vi uppnå genom våra aktioner.

Aktion 1

Vi har genomfört individuella intervjuer med barnen för att ta reda på vad de tänker om vänskap, hur en bra kompis är samt vad man kan göra om det uppstår konflikter. Vi har även frågat barnen om de har kompisar på förskolan och vilka dessa är. Detta gjorde vi på grund av att vi ville se om det exempelvis var någon som inte blev sagt eller om det var någon som svarade att de kände att de inte hade några kompisar på förskolan. I intervjufrågorna ingick även en fråga som handlade om vilken plats på förskolan de gillade minst och varför de inte gillade denna plats. Syftet med denna fråga var att ta reda på om det fanns någon plats som barnen inte kände sig så trygga på.

Aktion 2

Efter vilan fick barnen alternativ på vad de kunde leka med. Det fanns exempelvis 4 saker att välja på, bygg, rollek, rita/pärkla, spela spel. I varje grupp fanns det plats för max antal barn. Exempelvis fanns det 20 barn i barngruppen den dagen var det fem barn per grupp. Även om

vi frågade barnen var de ville lekastyrde vi pedagoger lite genom att vi frågade barnen i den ordningen som vi önskade att konstellationerna skulle vara. Syftet med att vi styrde var att vi önskade att barnen skulle få möjlighet att leka med de som de annars inte lekte så mycket med, att deras kompiskrets skulle öka. Detta ville vi på grund av att vissa barn nästan alltid lekte med samma kompisar under deras tid på förskolan. När dessa kompisar inte var närvarande på grund av sjukdom eller annat visste inte det närvarande barnet vad eller vem de skulle vara med. En anledning till att vi valde tiden efter vilan beror på att vi upplevde att det var under denna tid som det skedde mest konflikter.

Aktion 3

Aktionen skedde vid ett samlingstillfälle, det var tretton barn och två pedagoger som deltog. En pedagog ställde sedan olika frågor till barnen och om deras svar var ja skulle de räcka upp handen. Frågorna var exempelvis hur många har en hund, hur många bor i en lägenhet, hur många har varit ledsen, arg, glad någon gång. Svaren blev till ett diagram som visar vad de har gemensamt och inte. Diagrammet sattes upp på väggen för att bli ett verktyg till kommunikation barnen emellan. Lindell & Hartikainen (2003) anser att grunden för utveckling är mötet med det olika medan grunden för gemenskap är det lika. De bägge kan inte existera utan det andra. Syftet med aktionen var att visa barnen vad vi har gemensamt, att vi alla är lika på något sätt men även att lyfta fram vad vi har som är olikt emellan oss.

Aktion 4

Aktionen utfördes i två grupper. I vardera grupp var det 7 barn och en pedagog.

Vi började med att visa barnen tavlan grindslanten. Vi berättade sedan vad vi såg på tavlan. Därefter frågade vi barnen vad de trodde hade hänt innan det som hände på tavlan. Hur trodde barnen att personerna på bilden kände sig? Skulle dom vilja vara någon på tavlan? Vem? Varför? Vem skulle de inte vilja vara på tavlan? Vem? Varför? Vi frågade barnen hur de tyckte man skulle kunna göra så att det blir bra för alla på tavlan. Barnen fick sedan rita sina förslag på hur man skulle kunna göra det bättre. Öhman (2003) menar att allas lika värde och ocränkbarhet styr vår samvaro och är den viktigaste levnadsregeln av alla. Vidare menar hon att vuxna måste ge barnen möjlighet till inlevelse i andras känslotillstånd för att på så sätt utveckla deras empatiska förmåga. Vi ville med aktionen höra barnens tankar om varför de tror att en del konflikter uppstår, vad man kan göra i dessa situationer, hur mår personerna som är inblandade i konflikterna samt hur kan man göra situationen bättre.

Aktion 5

Några veckor efter aktion 3 genomförde vi återigen intervjuer med barnen om hur de tänker om vänskap. Hur är en bra kompis och vad kan man göra om någon t.ex. gör något dumt eller om någon är ledsen? Denna aktion skedde vid ett samlingstillfälle. Skolverket (2014) anser att vid det främjande arbetet mot exempelvis kränkande behandling är av vikt att låta barnen diskutera kring normer, attityder samt hur bra relationer kan vårdas och omhändertas. Syftet med aktionen var att barnen tillsammans skulle reflektera samt delge varandra sina åsikter och tankar om vänskap samt om känslor som kan uppstå i konflikter.

Verktyg

De verktyg som vi har använt oss utav i utvecklingsarbetet är: individuell loggbok samt intervjuer och observationer av barnen.

Intervjuer

I aktionerna 1, 4 och 5 har vi använt oss utav intervjuformen vilken Bjørndal (2005) benämner som samtal med hjälp av intervjuguide. Författaren menar att denna typ av intervju bland annat passar bäst när man utför en gruppintervju då syftet är att få fram rik information om frågeställningar, den som utför intervjun har ett antal frågor som ska beröras under intervjutillfället men flexibiliteten är högre än till exempel standardiserad intervju då frågorna inte behöver följa en viss ordning. Trots formens flexibilitet är denna intervjuform mer strukturerad än exempelvis samtalsintervjun. Vi har antecknat det som barnen har svarat och under aktion fem spelade vi även in under intervjutillfället, detta på grund av att vi ville vara säkra på att vi fick med allt som de intervjuade sa. Bjørndal (2005) menar att genom inspelningarna säkerställer man mer noggrant den information man får. Vi ansåg även att det kunde vara svårt att hinna anteckna allt de intervjuade svarade samt att eftersom det vid detta tillfälle var fler barn som ingick i intervjun fanns det en risk att de intervjuade svarade samtidigt. Då var inspelningen ett bra verktyg i denna aktion.

Under aktion ett har vi använt oss utav standardiserad intervju med fasta svarsalternativ. Bjørndal (2005) menar att denna intervjuform kännetecknas av en hög grad av struktur. Intervjufrågorna och dess ordningsföljd var bestämda i förväg av den som utförde intervjun. Formen kännetecknas även av att svarsalternativen är fastlagda det vill säga att inga andra svar godkänns. Denna typ av intervju kan således även användas i enkäter. Vi ansåg att denna form av intervju passade till vår aktion då vi ville visa på det gemensamma samt det olika i barnens svar. Vid tillfället antecknade vi hur många som svarade exempelvis ja på de olika frågorna detta möjliggjorde även att vi kunde göra ett diagram på de olika svaren och på så sätt visualisera deras likheter och olikheter.

Observationer

Under aktion två och under undersökningens gång har vi använt oss utav observationer av första ordningen. Bjørndal (2005) anser att denna typ av observation är lämplig om man som pedagog vill se på den pedagogiska verksamheten och vad som sker i den. Observatörens huvudsakliga uppgift ligger på att observera och behöver därför inte dela sin uppmärksamhet på olika uppgifter. Den som observerar deltar inte i aktiviteterna utan fokus ligger på att se och vara uppmärksam på vad som händer. Detta val av verktyg passade vår aktion då vi ville se vad som händer i det sociala samspelet när barnen får olika alternativ på vad de vill göra efter vilan samt vad som händer när de vanliga gruppkonstellationerna förändras. Vi ville även se om alla våra aktioner hjälpte barnen till positiva kompisrelationer.

Resultat

Analys

Vi har analyserat hur barnen tänker om kompisrelationer, vad man kan göra om det sker en konflikt samt om känslorna som uppstår. Vi har i observationsanteckningarna tittat på om det sker mindre konflikter i barngruppen nu än tidigare, om de positiva kompisrelationerna har ökat samt om konflikterna efter vilan minskat.

Vänskap

Av de individuella intervjuerna kan vi se att nästan alla barn definierar en kompis som någon som är snäll och rolig, en som vill leka med en och en som låter en vara med och leka. De flesta definierar även en kompis som att ”man inte får slåss eller puttas”. Det vanligaste svaret var även hur man måste vara som kompis och vad man inte får göra. På frågan hur en mindre bra kompis är låg barnens fokus på fysiska saker som att en dålig kompis är någon som slåss, drar i håret samt någon som puttas. Ingen av barnen svarar att en dålig kompis är någon som exempelvis säger dumma saker till en. Vi ställde även frågan till barnen vad man kan göra om någon gör något dumt mot en själv eller mot någon annan, om det uppstår en konflikt. Här svarade 15 barn av 20 att man ska säga till fröken. De flesta barn svarade först även att man ska säga förlåt. Frågan var inte formulerad som vad man kan göra om man har gjort något dumt utan vad man kan göra om någon är dum mot någon annan eller mot en själv. Tanken kring det kan vara att de till en början missuppfattade frågan eftersom svaret ändrades efter att vi förklarade frågan. Till vår glädje såg vi i analysen att samtliga barn hade en kompis på förskolan.

Reflektioner av vänskapsintervjuerna

Det förvånade oss pedagoger att ingen av barnen svarade att en dålig kompis exempelvis är någon som säger elaka saker till en. Vi vet att det skett verbala konflikter och att barn har blivit ledsna på grund av vad andra sagt. Vi ställer oss då frågan om barnen anser och tycker att det är ok med verbala konflikter som att t.ex. säga att någon är dum, eller att retas samt bli retad av kompisar. Vi anser att detta är en viktig aspekt att jobba vidare med då kränkande beteende är så mycket mer än fysiska saker. Vi är av åsikten att det är angeläget att diskutera detta vidare med barnen samt synliggöra vad kränkande behandling samt mobbning innebär. Hade vi inte genomfört intervjuerna hade vi sannolikt inte sett att barnen troligtvis inte tycker att verbala konflikter är lika allvarliga som fysiska. De flesta av barnen ansåg att när man gjort något dumt ska man säga förlåt, givetvis anser även vi pedagoger att man ska säga förlåt och visa att man ångrar det man gjort men vi tänker även att om man har gjort någon ledsen eller arg räcker det då med att bara säga förlåt? Öhman(2003) menar att ordet förlåt lätt kan bli ett ord utan mening. Det blir något som man lärt sig att säga vid konflikter. Kanske behöver vi ge barnen ett annat redskap. Vår tanke om att nästan alla barn svarade att man ska säga till fröken är att vi även måste ge barnen verktyg till att försöka hantera konflikter själva samt att ge dem råd att säga ifrån.

Lekval

Till en början uppskattades inte denna aktion av barnen de ville först leka med andra saker och med andra kompisar än vad det blev i valet. Men vi kunde ändå se att väl i leken hade barnen roligt och de trivdes i den konstellationen som de hamnat i. Vår tanke om aktionen var

att försöka utöka barnens kompisrelationer genom lekvalen, att barnen skulle bli mer medvetna om de andra på avdelningen och på så sätt leda till positivare kompisrelationer, Även om en del barn fortfarande väljer samma kompisar som tidigare har vi i observationerna sett att en del av de nya kompisrelationerna även fortsätter efter lekvalen, barnen leker mer med kompisar de tidigare inte lekte med. Konflikterna efter vilan har minskat detta anser vi bero på att innan visste inte barnen riktigt vad de ville göra så de hamnade oftast på flera ställen samtidigt och konflikter uppstod när lekande barn blev avbrutna av nya barn som kom in i den lek som redan pågick. Förut var det även många barn som lekte på samma ställe. Genom lekvalen delas barnen upp i olika grupper på olika ställen på avdelningen detta minskar troligtvis även konflikterna.

Reflektioner lekval

Vi tror att barn och vuxna ibland väljer relationer efter det man redan vet. Har man någon som man brukar leka med fortsätter man allt som oftast att vara med samma person för då har man redan gemensamma erfarenheter samt man vet hur och vad denna person gillar att leka med. Vi anser att man ibland måste utmanas till att se andra människor, att se vad andra har att erbjuda så att ny gemenskap kan bildas. Öhman (2009) menar att pedagogernas sätt att dela in barngruppen i nya konstellationer leder till en möjlighet för barnen att ändra sin bild samt sin förståelse för andra barn. Vi tror även att lekvalen utmanar barnen att se andra nya saker på förskolan som de annars inte hade upptäckt.

Olikheter och likheter

Att möta olikheter i sin vardag är grunden till att vi utvecklas samt att vi kan lära av varandra då olikheter berikar ens liv medan det lika i människors liv leder till en gemenskap (Lindell & Hartikainen 2003). Olikheter samt likheter kan inte existera utan varandra och vi som pedagoger måste lyfta fram de bägge begreppen och synliggöra dem för barnen. Under tillfället deltog 13 barn och 2 pedagoger. Pedagogerna hade i förväg satt upp bilder på de olika frågorna på vitt papper. Barnen räckte upp handen om svaret på frågan var ja. Pedagog och barn räknade tillsammans hur många som svarat ja varpå pedagog ritade lika många prickar under bilden/frågan på det vita pappret. Barnen var engagerade under aktionens gång och svarade på frågorna. De delade med sig till kompisarna hur deras saker såg ut, vad de har, inte har och vad de haft.

”jag har haft en hund men den är död”.

”min katt är också borta men jag tror den kommer tillbaka”

”jag har haft blått hår för det fick jag när jag klippte mig ska jag svara ja då”?

”jag valde också blått”

Intervjusituationen blev snabbt till ett samtal barnen emellan och de fortsatte prata om varandras likheter och olikheter men eftersom en del av vårt syfte var att visualisera det gemensamma och det olika i ett diagram och eftersom vår tid var begränsad av olika anledningar styrde vi barnen tillbaka på de resterande frågorna. När alla frågeställningar var klara pratade vi om vad de har gemensamt och inte. Vi började med att fråga om de visste vad

gemensamt betydde, det visste dom inte. Vi förklarade ordet som att gemensamt är om man har något eller har haft något som är likt någon annan. Exempelvis att de som har haft blått hår har det gemensamt med varandra. När vi tittade på diagrammet såg barnen genast att de olika känslotillstånden var det som nästan alla barn hade gemensamt.

”vad många det är på arg och bara två på lägenhet”.

”ringarna är snea”

Alla hade varit arga, glada samt ledsna någon gång, de såg även att det inte var så många som exempelvis bodde i en lägenhet. En del av barnen var mer fokuserade på hur diagrammet var utformat än vad diagrammet betydde. Efter aktionens satte vi upp diagrammet på en vägg för att vi ville se om det ledde till kommunikation barnen emellan. Vi har sett att en del barn står och tittar på diagrammet efteråt och de pratar fortfarande om hur många prickar det är på glad, ledsen samt arg. Två stycken barn som inte deltog i aktionen har i efterhand sagt att även dom har varit arga någon gång. Vi har då ritat dit deras prickar.

Reflektioner olikheter och likheter

Vi kan se att barnen fick något gemensamt att samtala kring, vi fick även uppfattningen att de barn som vanligtvis är lite tystare nu pratade mer. Vi tror att om barnen hade givits mer tid och tillåtelse att fortsätta samtalet fritt hade de uppmärksammat ännu mer hur lika samt olika de är.

Grindslanten

Vi visade barnen tavlan grindslanten, barnen fick studera tavlan en stund innan vi berättade att vi tyckte det såg ut som att barnen på tavlan bråkade om något. Vi frågade barnen sedan vad de trodde bråket handlade om. Svaren vi fick var blandade men några av dom tyckte ändå att det såg ut som att några barn hade tagit något och nu skulle de andra ta tillbaka.

”Han är där under så har han något som dom vill ha”.

”Dom tog lite grejer från hon som gråter och så ska dom andra ta tillbaka det”.

”Dom bråkar om en sak, som en har kanske. Han har tagit något från dom”.

De andra svaren barnen bland annat gav var att barnen bråkade om vad de skulle leka någonstans. Två barn gav även svaret att det inte var så konstigt att barnen på bilden bråkade på det sättet eftersom barnen på tavlan troligtvis var killar.

”Det är nog killar. Killar brukar bråka och brottas, dom gör det mest”.

På frågan om hur personerna på bilden känner sig svarade majoriteten att barnen var arga och ledsna och att de troligtvis mår sämre över bråket. Två personer reagerade på killen som står upp på tavlan dessa barn trodde inte att killens känslor handlade om att vara arg eller ledsen. Ett av barnen som reagerat över killen ville inte heller vara han när frågan om vem barnen inte skulle vilja vara på tavlan kom upp.

"Han som står är nog glad".

"Han tycker nog synd om de andra".

"Han som står och tittar på. Han står bara och tittar på".

De flesta andra barn ville inte vara någon på tavlan då de bråkar och slåss medan en kunde tänka sig att vara den som gråter.

"Den som gråter. Jag blir nog tröstad".

När vi har analyserat materialet såg vi att på frågan vad man kan göra så att det blir bra för alla på tavlan, hur kan man stoppa bråket och konflikten såg vi att ingen här bara svarade gå och säga till fröken eller någon vuxen. Förslagen de hade var att prata med varandra samt ge varandra kramar och ge varandra presenter.

"Ge dom en kram".

"Ge alla samma present för då behöver dom inte bråka om saken".

"Att man får prata med varandra"

Reflektioner grindslanten

Under aktionen ställdes aldrig några följdfrågor till barnen men efter att ha analyserat materialet inser vi att det hade varit intressant och relevant att höra vad barnen tycker om sättet att ta tillbaka saker och är det oftast killar som bråkar och brottas och varför tror barnen det? Det hade även varit intressant att höra vad de tyckte om killen som bara tittade på, vad tycker barnen han skulle ha gjort istället? I denna aktion hade barnen andra sätt att lösa konflikter på än vid de tidigare intervjuerna. Här handlade det mer om hur man själv kunde vara med och göra det bra, att konflikten kunde lösas utan en vuxen. Kan det vara så att på tavlan fanns ingen vuxen det alternativet var inte möjligt för barnen att svara eller kan det vara så att tavlan sänder en annan verklighet, en annan miljö. Vi reagerade även på svaret att barnen på tavlan troligtvis var killar eftersom killar brukar brottas och slåss. Hur kommer det sig att barnen har den uppfattningen av killar? Brukar inte tjejer brottas och slåss på samma sätt? Hur har den synen på kön uppstått samt hur kan vi motverka den. Läroplanen för förskolan (98/10) poängterar att "Vuxnas sätt att bemöta flickor och pojkar liksom de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma flickors och pojkars uppfattning om vad som är kvinnligt och manligt. Förskolan ska motverka traditionella könsroller och könsroller". Kan det vara så att det är vi vuxna och samhället som omedvetet sänder ut signaler till barnen. En omedveten negativ syn och ett negativt bemötande av könen bidrar inte till positivare kompisrelationer barnen emellan. Vi anser därför det vara angeläget att vi i arbetslaget tittar vidare på om vi sänder ut dessa signaler till barnen.

Gruppintervju vänskap

Några veckor efter aktion 1 genomförde vi återigen intervjuer med barnen om hur de tänker om vänskap. Hur är man en bra kompis och vad kan man göra om någon t.ex. gör något dumt

eller om någon är ledsen? Denna aktion var en gruppintervju och skedde vid ett samlingstillfälle. I aktionen var det 17 barn och en pedagog som närvarade. Under denna intervju ställdes samma frågor som under de individuella intervjuerna. Av analysen kan vi se att även här är det vanligaste sättet att svara på vad man inte får göra. På frågan vad en kompis är svarar flera barn

”man får inte slåss”.

Även om barnens tankar och svar var någorlunda likt som i de individuella intervjuerna såg vi ändå att för en del barn var svaren nu annorlunda än under de individuella intervjuerna. Detta var även något vi upptäckte när vi analyserade vårt material. Exempelvis så beskrev de flesta barn i de individuella intervjuerna en kompis som någon som är snäll och som leker med en, i gruppintervjun låg fokus ännu mer på hur en kompis inte är. På frågan vad man kan göra om det sker en konflikt svarade majoriteten även här att man går och säger till fröken.

Reflektioner gruppintervju

Under aktionens gång reflekterade pedagogen över att de flesta barn endast upprepade vad de andra svarade. Vi reflekterade även över att en del barn nu svarade annorlunda än vad de hade gjort i sina individuella intervjuer. Våra tankar kring barnens ändrade svar tror vi kan vara att antingen hade de inte tänkt på det under de individuella intervjuerna eller svarar man vad man tror att alla vill höra. Vi tror även att barnen hade kunnat delge sina egna tankar och åsikter på ett bättre sätt om barngruppen hade delats upp i en mindre grupp. Samtalsklimatet hade då troligtvis blivit lugnare och barnen hade fått bättre förutsättningar till kommunikation och även bättre förutsättningar till gemensamt reflekterande.

Sammanfattande reflektioner av aktionerna.

Vår frågeställning under processens gång har varit: hur kan vi tillsammans med barnen få positivare kamratrelationer så att färre konflikter uppstår. Vårt syfte med aktionerna har varit att ge barnen möjlighet att diskutera vänskap och konflikter och på så sätt föra fram det gemensamma och det olika. Vi anser att det i den dagliga verksamheten bör finnas tid till samtal kring konflikthantering och kränkande behandling, samtalen bör inte bara ske när konflikter händer. Vi ser att konflikterna i barngruppen har minskat samt att ett positivare klimat har infunnit sig. Aktionerna som vi har genomfört har bidragit till att barnen har fått samtala om hur de anser att vänskap är, de har fått en gemensam grund att stå på. Dom har även genom de olika aktionerna tillsammans skapat positivare kamratrelationer då de både tillsammans samt enskilt bland annat har reflekterat över hur man känner sig i en konflikt samt hur de anser att en kompis är och hur en mindre bra kompis är. Vi har genom våra aktioner sett att barnens fokus även har legat på vad man inte får göra, exempelvis att man inte får slåss. Givetvis får man inte slåss men när barnen tillfrågas om hur en kompis är så förväntade jag mig inte svaret vad man inte får göra. Kan det vara så att barn växer upp med att höra vad man inte får göra, att det blir som ett mantra att man inte får slåss eller vara dum mot någon annan. Att barn får höra det så ofta att orden bara blir till tomma ord? De hör vad man inte får göra och de vet vad man inte får göra men de kanske inte vet eller förstår varför de inte får göra det? Vi kanske bör lägga större fokus på känslorna som uppstår i konflikter än vad man inte får göra. Vi har även genom aktionerna sett att vi måste ge barnen verktyg och mod till att hantera konflikter själva. Vi anser att vi har uppnått en del av den frågeställning som vi i början av processen ställde, konflikterna har minskat och barnen diskutera nu oftare

fram olika lösningar sinsemellan innan det hinner bli en lite större konflikt. Atmosfären i barngruppen är lugnare och den positiva andan har infunnit sig. Vi anser ändå att det finns en del kvar att jobba vidare med som till exempel barnens uppfattning om att det är killar som brukar slåss inte tjejer.

Reflektioner kring kursen.

När jag fick frågan av min chef om jag ville gå kursen aktionsforskning tänkte jag länge och väl innan jag bestämde mig, anledningen till detta var att jag läst väldigt länge innan jag började jobba samt läst olika kurser vid sidan av mitt jobb. Jag gillar att vidareutveckla mig och läsa olika kurser som kan bidra till både barnens, verksamhetens samt min egna utveckling, när jag inte pluggar eller skriver så blir jag ibland rastlös och vet inte riktigt vad jag ska göra. Samtidigt var jag lite orolig att jag kanske hade blivit lite trött på att plugga, men jag är glad att jag tackade ja för det har gett mig verktyg till hur vi kan förbättra vårt kvalitetsarbete samt hur viktigt det är att analysera det insamlade materialet för att se nya saker. Aktionsforskningen har även gett mig insikt i att hålla sig till en frågeställning och dokumentera den grundligare, givetvis kommer jag även fortsättningsvis att dokumentera annat också men inte lika omfattande som de aktioner som är kopplade till huvudfrågan. Aktionsforskningen utgår även ifrån barnens eller verksamhetens behov och inte utifrån målen detta anser jag vara en stor fördel i det kvalitetsarbete som vi utför då det är för barnen vi jobbar. Bra kvalitet i förskola samt skola för mig handlar inte om hur många mål vi kan bocka av utan hur vi kan tillgodose barnens samt verksamhetens behov, givetvis ska även målen uppfyllas men jag anser att vägen till måluppfyllelse ska ta sin utgångspunkt i barn och verksamhet.

Något som jag har haft svårigheter med under aktionsforskningens gång har varit det kollegiala lärandet i arbetslaget. Det har varit svårt att få med sig kollegorna på "tåget" under kursens gång, troligtvis beror dessa svårigheter på att arbetslaget har förändrats under processen. Jag tror att det hade varit lättare samt mer utvecklande för mig om arbetslaget hade varit det samma genom hela processen. Jag hade då haft några att diskutera samt reflektera med över det insamlade materialet, några som hade kunnat ge andra synpunkter och andra infallsvinklar i aktioner och dokumentation. Däremot har kollegor som jobbar på samma förskola som jag och som även de läst aktionsforskning denna termin kunnat bidra med tankar kring både kursen och min undersökning. Även handledningstillfällena har bidragit till givande synpunkter, reflektioner och tankar. Jag kan på så sätt se att det kollegiala lärandet är av vikt för det kvalitetsarbete som ska utföras.

Nästa termin är både arbetslag samt barngrupp åter nya men min förhoppning är att vi fortsätter använda oss av aktionsforskning som systematiskt kvalitetsarbete. Jag tror att processen och det kollegiala lärandet då även blir lättare samt mer utvecklande för både pedagoger och barn då det nya arbetslaget får ett gemensamt utgångsläge samt att vi då kommer att vara två som gått kursen aktionsforskning.

Referenslista

Barnkonventionen: *FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige(2009).

Barn och utbildningsnämndens mål 2014/2015. Varbergs Kommun, Barn och Utbildningsförvaltningen

Bjørndal, C. R. (2005). *Det värderande ögat. Observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber

Bästa möjliga möte för lärande. *Mål- och inspirationsdokument för förskola, grundskola och gymnasieskola i Varbergs kommun*. Varbergs kommun, barn och utbildning.

DO, BEO & Skolinspektionen (2009). *Förebygga diskriminering och kränkande behandling, Främja likabehandling*. Elektronisk: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1809>
Hämtad 141031.

Lindell, B. & Hartikainen, V. (2001). *Var går gränsen?: värdegrunden i praktiken : handbok*. Uppsala: Uppsala fortbildning.

Lpfö 98/10 *Läroplan för förskolan* (2011) . Skolverket

Plattform för Varbergs förskolor(2014) . Varbergs Kommun, Barn och Utbildningsförvaltningen.

Rönnerman, K. (2012). *Aktionsforskning i praktiken: förskola och skola på vetenskaplig grund*. Lund: Studentlitteratur.

Skolverket (2014). *Skolverkets allmänna råd: Arbetet mot diskriminering och kränkande behandling*

Öhman, M. (2003). *Empati genom lek och språk*. (2., [aktualiserade] uppl.) Stockholm: Liber.

Öhman, M. (2009). *Hissad och dissad: om relationsarbete i förskolan*. Stockholm: Liber.

Bilaga 1

